

hoorder zijner colleges en lezer zijner geschriften de gedachte: als die adelaar eens niet was opgesloten in de kooi van het Thomisme, hoe grootsch zou zijn vlucht zijn!

Rome's kerk hier te lande verliest in hem een harer edelste zonen.

Een, die u den indruk gaf, dat zijn hart, alle dwaling ten spijt, naar den levenden Christus, tevens den Christus der Schriften, uitging.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Geestelijke behoeften en stoffelijke nooden.

I.

In het voorlaatsie hoofdstuk van het Sprekenboek zijn de woorden opgenomen van Agur, den zoon van Jaké, en onder zijn spreken komt ook een gebed voor, dat voor de broodvraag en de vervulling der stoffelijke nooden van het grootste belang is. Agur begeert hier twee dingen van God, en deze twee zijn van zoo hoog gewicht, dat hij aan zijn smeking de bede laat voorafgaan: „Onthoud ze mij niet, eer ik sterf". Het eerste, wat hij vraagt, is, dat de Heere leugenaar en ijdelheid verre van hem doe, en het tweede is de bede om zijn dagelijksch brood, welke hij in ontroerende soberheid uitdrukt in de eenvoudige woorden: „Armoede of rijkdom geef mij niet, want mij met het brood mijns bescheiden deels".

De laatste wordt dikwerf verkeerd verstaan. Men vat het woord bescheiden veelal op in den zin van beperkt en gering, van klein en sober, en zegt dan: „Agur smeekte God slechts om een gering deel, doch tegenwoordig jagen allen naar hooge inkomsten en ruime loonen", maar hoeveel waar er ook in dit laatste moge schuilen, men mag uit Agurs gebed allermint de conclusie trekken, dat het streven naar levensverruiming en lotsverheffing met de bede om het dagelijksch brood in strijd zou zijn. Het woord bescheiden heeft hier een gansch andere beteekenis. Het wil hier zeggen: bescheiden in den zin van bestemd, van hetgeen God voor ons bestemd en bepaald heeft, zooals we ook lezen in Job 23:12: „de redenen Zijns monds heb ik meer dan mijn bescheiden deel weggelegd", waarbij de kantteekening ook opmerkt: het dagelijksch gezeel en verordend onderhoud mijns lichaams; zooveel daartoe noodig of door God bescheiden is. Dergelijke uitdrukking bescheiden deel komt ook voor in Genesis 47:22, waar gesproken wordt van het bescheiden deel der priesters van Farao in Egypte, en niemand zal durven beweren, dat hier het bescheiden in den zin van sober en beperkt moet verklaard worden.

Agur bidt dus van God dat deel wat de Almachtige voor hem bestemd of bescheiden en in Zijn voorzienigheid voor hem weggelegd heeft, en zoo opgevat komt deze uitdrukking overeen met de woorden van het Onze Vader: ons dagelijksch brood. Het gaat hier om hetgeen voor ons toereikend en voldoende is, en onze stoffelijke

nooden kan vervullen, in onderwerping natuurlijk aan het bestel des Heeren, waarvan de bidder gelooft, dat het een vaderlijk en zorgend bestel is. Daarom vraagt Agur niet om rijkdom, want alle weelde is toegift en allermint noodzakelijk. Daarom begeert hij allermint armoede, want gebrek en onthiering zijn in strijd met een menschwaardig bestaan als beeldrager Gods, maar smeekt Hij den Schepper van hemel en aarde, dat Deze hem voede, en voeden is wel niet overvoeden, doch evenmin ondervoeden, maar voeden, d.i. genoeg, voldoende geven met het brood zijns bescheiden deels.

Waar toe zendt hij deze bede op?

Zijn er niet andere en gewichtige nooden, wier vervulling van hoogere levenswaarde zijn? Deed deze man niet beter te vragen om geestelijken zegen, dan alleen stoffelijke welvaart af te bidden, eer hij sterft? Is zulk een gebedsleven niet ongeestelijk en verraadt het niet droeve geslotenheid voor het geestelijk-eeuwige? Neen, want hier wordt niet om brood gevraagd om dat brood alleen. Hier wordt niet gebeden om bewaring voor de armoede om slechts zonder zorgen het leven te kunnen doorhuppelen, maar Agur heeft in zijn gebed de hoogste geestelijke belangen op het oog. Hij smeekt om gevoed te worden en om zijn bescheiden deel, opdat hij geestelijk van God niet afwijke, en „opdat ik, zal zijnde, U niet verloochene en zegge: Wie is de Heere? of dat ik, verarmd zijnde, dan niet stele en den naam mijns Gods aantaste".

In dit gebed komt tot uiting het nauwe verband, dat er bestaat tusschen de geestelijke behoeften en de stoffelijke nooden, en deze wijze uit de verre oudheid grijpt met gelukkigen greep en met scherpen blik de eenheid tusschen ons tijdelijk en geestelijk brood. Ik ving dan ook met deze bede aan, om van den beginne het onderwerp te rechtvaardigen, dat ik in enkele artikelen wensch te behandelen en waarbij ik uitga van de grondgedachte dat er tweemaal nood is.

Wij kennen n.l. als menschen niet één nood, doch er zijn in ons twee soorten van behoeften, omdat wij menschen tweevoudige wezens zijn. De engelen zijn slechts enkelvoudig. Zij zijn alleen geesten. Zij bezitten geen lichaam. Zij kennen dus ook geen stoffelijke behoeften. Zij zullen dan ook niet de aarde beërven, al zullen zij er op wonen om de verlostten te dienen, — terwijl ter andere zijde ook de dieren enkelvoudig door God zijn geschapen. Deze bezitten geen ziel in den hoogsten zin des woords. Hun behoeften gaan alleen uit naar de aarde. Zij zijn ten volle stof en leven voor de stof, doch de mensch is tweevoudig. Als de Almachtige hem schept naar Zijn beeld, formeert Hij hem niet alleen met een lichaam, maar ook met een ziel, en Hij blaast zelf den adem des levens in Zijn neusgaten in.

Daardoor heeft de mensch een tweevoudig bestaan. Hij is den hemel en de aarde verwant. Hij behoort tot de stoffelijke wereld, want hij is aardsch uit de aarde, en hij komt den hemel nabij, want zijn levensbegin is uit God zelf, en tusschen die beide deelen van 's menschen bestaan, was oorspronkelijk heerlijke harmonie. Het lichaam

was de schoonheidsvolle zieletempel. De ziel was de heilige heerscheres over het lichaam. Beide waren in volkomen gehoorzaamheid onderworpen aan Gods wil, en beider behoeften ontvingen haar volkomen vervulling van Hem, Die de Vader der lichten en de Fontein van alle goed is.

Die tweevoudige behoefte heeft door den zondeval een ander karakter gekregen. Doordat de harmonie tusschen lichaam en ziel verstoord werd is ook de eenheid tusschen beider nooddrift te loor gegaan, en wat eertijds slechts behoefte was, is nood geworden. Wat de vragen van het zieleleven aangaat, dit leven kent niet alleen begeerte en verlangen naar God, gelijk het zich in het Paradijs tot den Heere uitstrekte, als een bloemkolk tot het zonnelicht, maar het lijdt nu zijn nood. Nood in de worsteling met zonde en ellende, met wereld en Satan; nood in den harten gang van 's levens moeiten, die de ziel beladen met leed en gewichten en haar neerhalen in het stof; nood in de gedruktheid onder allerlei zorgen en beslemmeringen, wanneer de ziel boven het donkere aardsche wil klapwieken tot het licht van omhoog, en nood in den dorst des harten, dat klaagt: „Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzoo schreeuwt mijn ziel tot U, o God".

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Evangelisatie onder Socialisten.

II.

In mijn vorig artikel heb ik eenige droppels geschept uit den stroom van artikelen, die over het thema „godsdienst en socialisme" gevloeid heeft door de Roode Pers. Er zou nog meer aan toegevoegd kunnen worden uit sindsdien verschenen artikelen, maar ik vind het beter de schaar in het eui te laten. Zooals ik de bouquet plukte, zoo is de orangerie. Dit artikel draait om de vraag onder welk gezichtspunt wij deze uitspraken zullen beschouwen.

„Daar de fok bij opgeze!" hoor ik een politicus zeggen. Zijn politieke bril ziet gewoonlijk de religie voor de atheïstische uitspraken over het hoofd. Hij zit steeds maar hoofdschuddend naar Men te kijken. Hij zal uit de verschillende uitlatingen de anti-godsdienstige aanstrepen. Dit is echter onbillijk, omdat die juist als reactie op de religieuze propaganda zijn verschenen. Het is niet geheel bezijden de plank als „Het Volk" van sommige tegenstanders schrijft: „zij zijn gelukkiger met één atheïst uit ons midden, die hun een geschikt citaat oplevert om daarmede geloof, arbeiders bang te maken, dan met dozijnen „socialisten, die den geestelijken kant van ons „streven naspeuren en naar voren brengen" („Het Volk" van 14 Januari '22).

Het zij hier volledigheidshalve nog eens aangestipt, dat er drie perioden vallen te onderscheiden in de geschiedenis van het moderne socialisme. De beginperiode was verklaard-atheïstisch, uit dezen tijd stammen de meeste uitspraken uit het

woord moest blijven, omdat het een uitgangspunt kon worden; maar wanneer hij ziet, dat de gehele staatsinrichting moet gebroken worden, dan moet men alle krachten daaruit terugtrekken, om ze op een nieuw standpunt te concentreren. Het Christelijk-historisch beginsel brengt mede, dat de staat, en vooral zulk een staat, geen onderwijs mag geven, ja, dat de staat, als hij modern is, geheel per se onmogelijk onderwijs kan geven. In de gegeven omstandigheden moet al ons streven zijn, dat den staat het gewone onderwijs onmogelijk worde gemaakt; het moet afbrokkelen. Daardoor verkrijgen wij, dat de anders opmerksaam worden, dat het staatsonderwijs niet voldoet. Als wij den staat in zulk een toestand laten verschijnen, dat hij als een geraamte daar staat, zullen de oogen opengaan.

Nadat nog enkele heeren het woord hebben gevoerd, zegt de Voorzitter, Mr Groen van Prinsterer, die zijn leven aan deze zaak heeft gewijd, dat hij liever verwijzen zou naar zijn antecedenten; maar hij gevoelt, dat hij niet zwijgen mag. Het geldt hier de Christelijke vlag eener in haar onloochenbare eigenaardigheid antichristelijke wet. Eendrachtig hebben in de Tweede Kamer onze vrienden (vrienden ook van den heer Van der Bruggen) de heeren Mackay, Elout, van Lijnden, van Reede zich daartegen verzet... Men heeft gezegd: moet Christelijk weg, dan ook maatschappelijk dan ook deugden er uit. De ongerijmdheid der conclusie stelt de verkeerdheid der praemissen in het volle licht. Reeds in 1851 heeft Dr Beets, hij schier alleen, in een vergadering van honderd predikanten, den moed gehad ronduit te verklaren, dat het valsche principe leiden zou tot een school, waar enkel lezen, schrijven, rekenen en stil zitten zou worden geleerd. Er is door Van der Bruggen een uitdrukking gebruikt, waarop men zich beroept: „Het woord Christelijk is een belijdenis van het Nederlandsche volk". Protestatio actui contraria. Een beklagenswaardige illusie van onzen vriend. Hij verbeeldde zich, dat volkomen neutraliteit mogelijk is en dat,

omdat de afgevaardigden geen lastbrief hebben ontvangen. Afgevaardigden zonder lastbrief moeten hun eigen meening doen kennen.

Achtereenvolgens werd nu het woord gevoerd door den heer C. Arend Bz., Ds A. Brummelkamp, den Voorzitter, Ds H. C. Voorhoeve, den heer N. M. Feringa, Ds M. Cohen Stuart, Mr J. W. Gefken, den heer P. A. Exel, den heer J. Smelik, den heer J. Steenbergen, den heer F. C. Wijle, Mr J. de Neufville, Ds H. V. Hogerzeil, Ds Th. H. Nahujs, den heer E. J. Veenendaal en Ds Ph. J. Hoeftemaker.

Deze laatste meende, dat de principiële kwestie uit het oog werd verloren. Met zekeren wemmoed had hij de discussie tot dusver gevolgd. Hij ontkende het recht, dat het woord Christelijke geschrapt zou worden in naam der waarheid, wel der werkelijkheid. Wij mogen met de werkelijkheid geen vrede hebben. Het is trouw om te zien, hoe onze kracht daarin bestaat om Christelijke conclusien te trekken uit onchristelijke praemissen. De onchristelijke staat, zegt men, kan geen Christelijk onderwijs geven, maar, zegt spreker, mogen wij vrede hebben met dien onchristelijken staat? Een onchristelijke staat mag niet alleen geen Christelijk onderwijs, maar in het geheel geen onderwijs geven; ziedaar mijne meening. Het heeft spreker leed gedaan te ontwaren, dat de algemeene geest der vergadering zoozeer schijnt in te stemmen met het voorstel der Hoofdkommissie.

Ds A. Kuyper, daarop het woord ontvangende, gelooft ook, dat het principiële alleen het t-rrein is, waarop deze belangrijke kwestie gebracht mag worden. Het standpunt waarop wij ons moeten plaatsen is: wij hebben te doen met een Regeering, geledeuceerd uit een staatstheorie, die onchristelijk is, omdat zij strijdt met de eeuwige eischen en wetten des levens. Tegenover die staatstheorie staat de Christelijke idee. De tegenwoordig overheerschen-de staatsidee is satanisch, is principieel valsch, kan niet bekeerd, maar moet vernietigd worden. Bestond er nog kans om onze school of onzen staat te veranderen, dan zou hij meenen, dat het

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXI.

Na de openingsrede van Ds Kuyper op 18 Mei 1869, volgde op Woensdag en Donderdag 19 en 20 Mei de achtste Algemeene Vergadering van de Vereeniging voor Chr. Nat. Schoolonderwijs. Als afgevaardigden van de Hulpvereeniging Utrecht waren daar tegenwoordig: Ds A. Kuyper, Ds F. W. Merens, de heer R. Husen en de heer J. Wolbers.

Toen nu het voorstel der Hoofdkommissie aan de orde kwam, dat in art. 23 der Schoolwet (uit de woorden opleiding tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden) het woord Christelijke zou wegvallen, zei de heer R. Husen, dat in de Hulpvereeniging Utrecht dit punt breedvoerig besproken was geworden, en dat men bezwaar had gemaakt, dat vanuit deze vergadering de Regeering gedrongen zou worden het woord Christelijke uit art. 23 te schrappen, omdat men daardoor den schijn op zich zou laden, dat men de openbare scholen, waar de Bijbel nog gebruikt werd, daarvan wilde berooven, en pogingen in het werk stelden om de natie te onchristelijken.

De heer J. Wolbers verklaarde, dat de Hulpvereeniging Utrecht eerst wel van deze meening was geweest, maar, na langdurige overweging der bezwaren, na ernstige nalezing van het Schoolwetprogram en biddend overleg, zonder een bepaald besluit te nemen, toch bij groote meerderheid te kennen had gegeven, zich bij de Hoofdkommissie aan te sluiten, omdat zij overtuigd was geworden, dat het woord Christelijke in de wet een onrecht en een onwaarheid was.

De heer R. Husen beweerde den indruk te hebben gehad van het tegendeel, maar verklaarde in dit opzicht te kunnen dwalen.

Ds A. Kuyper zei: Het is niet in orde, het gevoelen der Hulpvereeniging Utrecht mede te deelen,